

TEKOÄLYN LUKUTAITO VAATII PYSÄHTYMISTÄ JA POHDINTAA

Informaatiolukutaito ja siihen liittyvät koulutukset ovat olleet kirjastojen arkipäivää jo yli 20 vuotta. Vähitellen myös muut lukutaidon muodot ja niihin liittyvät käsitteet, kuten datalukutaito ja tekoälyn lukutaito, ovat hivuttautuneet kieleen, vaikka emme niiden määritelmää välttämättä muista. Datalukutaidossa kyse on dataan liittyvien keskeisten teknisten, oikeudellisten ja sosiaalisten kysymysten tiedostamista ja ymmärtämisestä. Tekoälyn lukutaito puolestaan voidaan lyhyesti määritellä kykyinä ymmärtää ja käyttää tekoälysovelluksia vastuullisesti sekä arvioida laajasti tekoälyn vaikutuksia yhteiskuntaan.

Kirjastojen näkökulmasta lukutaidoissa on kyse aina asiakkaiden lukutaidon tai -taitojen edistämisestä tai tukemisesta, tämä koskee myös tekoälyn lukutaitoa. Muutama vuosi sitten Signumissa julkaistiin Heidi Enwaldin ja Noora Hirvosen [artikkeli aiheesta](#). Siinä he viittasivat tutkimuksiin, joissa tekoälyn lukutaito voidaan ymmärtää tulevaisuuden kansalaistaitona, ja siihen liittyvien valmiuksien edistämisessä kirjastoilla on keskeinen rooli. Erään arvion mukaan tieteellisissä kirjastoissa merkittäväksi voisivat jatkossa tulla tekoälyavusteisten tutkimusaineistojen keruun, käsitteilyn ja säilyttämisen kysymykset. Monia muitakin arvioita tai arvauksia voidaan esittää, mutta varmaa lienee vain se, että jatkossa tekoälyn merkitys laajenee ja korostuu kaikenlaisissa kirjaston palveluissa.

Tekoälyä hyödyntävän uusimman teknologian esiinmarssi parin viime vuoden aikana on ollut hämmäntävää. Hämmennys on ymmärrettävää, samoin innostus uusien työkalujen tarjoamista mahdollisuuksista. Nyt käynnissä on kiinnostavi-

en sovellusten testaus ja arviointi, lisäksi korkeakouluissa ja yliopistoissa on laadittu linjauksia tekoälyn käytöstä opiskelussa ja opetuksessa. Toistaiseksi emme voi kuitenkaan tietää, mitä nykyinen teknologisen kehityksen vaihe vielä tuo tullessaan ja mitkä työkaluista osoittautuvat laadukkaimmiksi opiskelun, opetuksen ja tutkimuksen näkökulmasta.

Vaikka tekoälyn lukutaito voi tuntua hieman keinotekoiselta tai muuten etäiseltä käsitteeltä, on sitä hyvä pysähtyä miettimään. Vasta kun kirjastoammattilaisina ymmärrämme riittävän syvällisesti tekoölyyn ja sitä hyödyntäviin työkaluihin liittyvät kysymykset, riskit ja mahdollisuudet, voimme parantaa myös asiakkaiden valmiuksia tekoälyn lukutaidossa. Keskustelulle, yhteiselle pohdinnalle ja uusien asioiden omaksumiselle on jatkossakin tarvetta.

Tästä Signumin numerosta voit lukea artikkelin tammikuussa pidetystä Kirjasto kohtaa tekoälyn -webinaarista. Artikkelissa kuvataan mm. tekoälysovellusten herättämiä kysymyksiä ja niihin liittyviä kokemuksia tieteellisissä kirjastoissa.

Poimintana tämän lehden runsaasta sisällöstä mainittakoon Ari Haasion haastattelu, jossa hän kertoo Seinäjoen ammattikorkeakoulun kirjastoalan koulutuksesta. Kansainvälisempää sisältöä lehdessä tarjoaa Ritva Niskalan Afrikan vuosia käsittelevän sarjan kolmas osa, jossa kerrotaan kirjastoverkon kehittämistyöstä Namibiassa 2000-luvun alkupuolella.

Toivotan virkistävää kesää kaikille Signumin lukijoille!

Mika Holopainen

